

Manuale Beck

Ilioara Genoiu

Dreptul la moștenire

Ediția 3

Editura C.H. Beck

Cuprins

<i>In memoriam</i> Bogdan Pătrașcu (1954-2021).....	VII
Abrevieri.....	XXIII
Titlul I. Considerații generale.....	1
Capitolul I. Noțiunea și felurile moștenirii	1
Secțiunea 1. Precizări terminologice	1
§1. Considerații generale	1
1.1. Moștenire, succesiune.....	2
1.2. Defunct, <i>de cuius</i> , autor, testator	2
1.3. Moștenitor, succesor, urmaș, legatar	3
1.4. Succesibil.....	3
1.5. Patrimoniu succesoral sau masă succesorală	3
§2. Noțiunea de moștenire	3
§3. Reglementarea legală a moștenirii	5
§4. Felurile moștenirii	6
4.1. Considerații generale	6
4.2. Moștenirea legală sau succesiunea <i>ab intestat</i>	7
4.3. Moștenirea testamentară este deferită potrivit voinței testatorului, materializată în testament	8
4.4. Coexistența moștenirii legale cu moștenirea testamentară	8
4.5. Coexistența calității de moștenitor legal cu cea de legatar sau vocația multiplă la moștenire	9
Capitolul II. Caracterele juridice ale transmisiunii moștenirii	10
Secțiunea 1. Transmisiunea moștenirii prezintă caracter <i>mortis causa</i>	10
Secțiunea a 2-a. Transmisiunea moștenirii prezintă caracter universal	11
Secțiunea a 3-a. Transmisiunea succesorală este unitară.....	12
Secțiunea a 4-a. Transmisiunea succesorală este indivizibilă.....	15
Capitolul III. Deschiderea moștenirii.....	17
Secțiunea 1. Considerații generale.....	17
Secțiunea a 2-a. Data deschiderii moștenirii	18
§1. Stabilirea datei deschiderii moștenirii.....	18
§2. Importanța juridică a datei deschiderii moștenirii.....	20
Secțiunea a 3-a. Locul deschiderii moștenirii	22
§1. Stabilirea locului deschiderii moștenirii	22
§2. Importanța juridică a locului deschiderii moștenirii	23
Capitolul IV. Condițiile dreptului la moștenire	26
Secțiunea 1. Considerații introductive	26

Secțiunea a 2-a. Capacitatea de a moșteni	27
§1. Considerații generale	27
§2. Persoanele care au capacitatea de a moșteni	29
§3. Persoanele care nu au capacitatea de a moșteni	32
§4. Nedemnitățile succesorală	33
4.1. Noțiune și reglementare legală	33
4.2. Natură juridică	33
4.3. Caractere juridice	35
4.4. Cazuri	35
4.5. Regimul juridic al nedemnității succesorală	40
4.6. Efecte	42
§5. Vocația la moștenire	46
5.1. Considerații generale	46
5.2. Vocația succesorală legală	47
5.3. Vocația succesorală conferită prin testament	49
5.4. Vocația la moștenire și capacitatea de folosință	50

Titlul II. Devoluțiunea succesorală legală..... 52

Capitolul I. Principiile generale ale devoluțiunii legale a moștenirii..... 52

Secțiunea 1. Considerații generale privind devoluțiunea legală a moștenirii	52
Secțiunea a 2-a. Principiul chemării rudelor la moștenire în ordinea claselor de moștenitori.....	53
Secțiunea a 3-a. Principiul proximității gradului de rudenie în cadrul aceleiași clase de moștenitori	56
Secțiunea a 4-a. Principiul egalității părților succesorală ale rudelor din aceeași clasă și de același grad	56
Secțiunea a 5-a. Reprezentarea succesorală.....	57
§1. Noțiune și reglementare legală.....	57
§2. Utilitate	58
§3. Domeniu de aplicare	58
§4. Condiții	59
§5. Mod de operare	62
§6. Efecte juridice	64
§7. Reprezentarea succesorală și retransmiterea dreptului de opțiune succesorală.....	66

Capitolul II. Drepturile succesorală ale soțului supraviețuitor al defunctului..... 68

Secțiunea 1. Reglementarea legală	68
Secțiunea a 2-a. Condițiile cerute de lege soțului supraviețuitor pentru a putea moșteni.....	69
Secțiunea a 3-a. Relația dintre dreptul la moștenire al soțului supraviețuitor și regimul matrimonial ales	72
Secțiunea a 4-a. Drepturile succesorală ale soțului supraviețuitor.....	74
§1. Enumerare.....	74

§2. Dreptul la moștenire al soțului supraviețuitor în concurs cu oricare dintre clasele de moștenitori sau, în lipsa acestora, dreptul de moștenire exclusiv	74
§3. Dreptul de abitație al soțului supraviețuitor	77
§4. Dreptul special de moștenire al soțului supraviețuitor	79
§5. Procedura de calcul al drepturilor succesoriale ale soțului supraviețuitor	82
Capitolul III. Drepturile succesoriale ale rudelor defunctului	84
Secțiunea 1. Clasa I de moștenitori legali	84
§1. Noțiune	84
§2. Împărțirea moștenirii.....	87
§3. Caracterele juridice ale dreptului la moștenire al descendenților	88
Secțiunea a 2-a. Clasa a II-a de moștenitori legali.....	89
§1. Considerații generale	89
§2. Ascendenții privilegiați.....	89
2.1. Noțiune	89
2.2. Împărțirea moștenirii	91
2.3. Caracterele juridice ale dreptului la moștenire al ascendenților privilegiați	94
§3. Colateralii privilegiați	94
3.1. Noțiune	94
3.2. Împărțirea moștenirii între colateralii privilegiați și între aceștia și ascendenții privilegiați	96
3.3. Caracterele juridice ale dreptului la moștenire al colateralilor privilegiați	99
Secțiunea a 3-a. Clasa a III-a de moștenitori legali.....	99
§1. Noțiune	99
§2. Împărțirea moștenirii.....	100
§3. Caracterele juridice ale dreptului la moștenire al ascendenților ordinari	100
Secțiunea a 4-a. Clasa a IV-a de moștenitori legali	101
§1. Noțiune	101
§2. Împărțirea moștenirii.....	102
§3. Caracterele juridice ale dreptului la moștenire al colateralilor ordinari	102
Capitolul IV. Moștenirea vacantă	103
Secțiunea 1. Noțiune și reglementare legală	103
Secțiunea a 2-a. Beneficiarii drepturilor succesoriale asupra moștenirii vacante.....	105
Secțiunea a 3-a. Natura juridică a drepturilor succesoriale asupra moștenirilor vacante și interesul determinării acesteia.....	107
Secțiunea a 4-a. Particularitățile drepturilor succesoriale ale comunei, orașului sau municipiului asupra moștenirilor vacante	109
Secțiunea a 5-a. Situații atipice privind moștenirea vacantă.....	115

Titlul III. Devoluțiunea testamentară a moștenirii.....	118
Capitolul I. Testamentul	118
Secțiunea 1. Considerații generale privind testamentul	118
§1. Definiția testamentului și reglementarea legală a acestuia	118
§2. Caracterele juridice ale testamentului	120
§3. Cuprinsul testamentului	124
§4. Despre relația dintre testament, legat și moștenirea testamentară.....	126
§5. Proba testamentului.....	126
§6. Interpretarea testamentului.....	127
§7. Condițiile esențiale de validitate ale testamentului	129
7.1. Capacitatea în materia testamentului	130
7.1.1. Capacitatea în materia testamentului care nu conține acte de dispoziție (în principal, legate)	130
7.1.2. Capacitatea în materia legatului	132
7.1.3. Simulația în materia incapacităților speciale de a primi	136
7.2. Consimțământul	136
7.3. Obiectul	138
7.4. Cauza (scopul)	139
7.5. Forma.....	140
7.5.1. Considerații generale privind forma testamentului	140
7.5.2. Condițiile generale de formă	140
7.5.3. Sancțiunea nerespectării condițiilor de formă	142
7.5.4. Limitări ale efectelor nulității absolute în cazul nerespectării condițiilor de formă ale testamentului și derogări de la dreptul comun.....	142
Secțiunea a 2-a. Formele testamentului	144
§1. Considerații generale	144
§2. Testamentele ordinare.....	144
2.1. Testamentul olograf.....	144
2.1.1. Noțiune și reglementare legală.....	144
2.1.2. Avantaje și inconveniente	146
2.1.3. Condiții speciale de formă.....	147
2.1.4. Deschiderea testamentului olograf	149
2.1.5. Forța probantă	150
2.2. Testamentul autentic.....	151
2.2.1. Noțiune și reglementare legală	151
2.2.2. Avantaje și inconveniente	153
2.2.3. Autentificarea testamentului.....	154
2.2.4. Înregistrarea testamentului autentic.....	155
2.2.5. Forța probantă	156
§3. Testamentele privilegiate.....	156
3.1. Noțiune și reglementare legală	156
3.2. Testamentul făcut în timp de epidemii, catastrofe, războaie sau alte asemenea împrejurări excepționale	156
3.3. Testamentul făcut la bordul unei nave sau aeronave	157

3.4. Testamentul militarilor	157
3.5. Testamentul făcut de o persoană internată într-o instituție sanitară.....	158
3.6. Reguli comune.....	158
§4. Testamentul sumelor și valorilor depozitate	159
§5. Conversiunea formei testamentare.....	160
Capitolul II. Principalele dispoziții testamentare	161
Secțiunea 1. Legatul.....	161
§1. Noțiunea legatului și caracterele juridice ale acestuia	161
§2. Condițiile legatului	162
§3. Clasificarea legatelor	164
3.1. Clasificarea legatelor după obiectul lor	164
3.1.1. Legatul universal	164
3.1.2. Legatul cu titlu universal.....	166
3.1.3. Legatul cu titlu particular	171
3.2. Clasificarea legatelor după cum sunt sau nu afectate de modalități	176
3.2.1. Legatul pur și simplu.....	176
3.2.2. Legatul cu termen.....	176
3.2.3. Legatul sub condiție	177
3.2.4. Legatul cu sarcină (<i>sub modo</i>).....	177
§4. Ineficacitatea legatului	179
4.1. Considerații generale	179
4.2. Revocarea legatelor	179
4.2.1. Revocarea voluntară.....	180
4.2.2. Revocarea voluntară a testamentului.....	180
4.2.3. Revocarea voluntară a legatelor	186
4.2.4. Retractarea revocării voluntare a testamentului	189
4.2.5. Revocarea judecătorească a legatelor.....	190
4.3. Caducitatea legatelor	194
4.3.1. Noțiune.....	194
4.3.2. Cauze.....	195
4.3.3. Regimul legatului sarcină.....	199
4.4. Consecințele ineficacității legatelor.....	200
Secțiunea a 2-a. Dezmoștenirea	202
§1. Noțiunea dezmoștenirii	202
§2. Felurile dezmoștenirii	203
§3. Efectele dezmoștenirii.....	207
§4. Nulitatea dezmoștenirii	210
Secțiunea a 3-a. Execuțiunea testamentară	210
§1. Noțiunea execuțiunii testamentare	210
§2. Natura juridică a execuțiunii testamentare.....	212
§3. Atribuțiile executorului testamentar	215
3.1. Considerații generale privind atribuțiile executorului testamentar.....	215

3.2. Atribuțiile executorului testamentar	215
3.3. Transmiterea execuțiunii testamentare	216
§4. Încetarea execuțiunii testamentare	217
4.1. Cazurile de încetare a execuțiunii testamentare	217
4.2. Obligația de a da socoteală și răspunderea executorului testamentar	218
Capitolul III. Limitele dreptului de a dispune asupra moștenirii	219
Secțiunea 1. Considerații generale privind limitele dreptului de a dispune asupra moștenirii	219
Secțiunea a 2-a. Oprirea actelor juridice asupra moștenirii nedeschise	219
§1. Noțiunea și reglementarea legală a actelor juridice asupra moștenirii nedeschise	219
§2. Condițiile actelor juridice asupra moștenirii nedeschise	220
§3. Sancțiunea aplicabilă actelor juridice asupra moștenirii nedeschise	221
Secțiunea a 3-a. Oprirea substituțiilor fideicomisare graduale și veșnice	222
§1. Noțiunea substituției fideicomisare și reglementarea legală a acesteia	222
§2. Condițiile substituției fideicomisare	224
§3. Efectele substituției fideicomisare (sau cazurile în care aceasta este permisă)	225
§4. Ineficacitatea substituției fideicomisare	226
§5. Revizuirea sarcinii administrării bunului/lor	227
§6. Liberalitățile reziduale	227
Secțiunea a 4-a. Oprirea liberalităților care încalcă rezerva succesorală	229
§1. Noțiunea rezervei succesorale și reglementarea legală a acesteia	229
§2. Caracterele juridice ale rezervei succesorale	231
2.1. Reprezintă o parte a moștenirii (<i>pars hereditatis</i>)	231
2.2. Rezerva succesorală este indisponibilă	232
§3. Întinderea rezervei succesorale	233
3.1. Considerații generale	233
3.2. Rezerva soțului supraviețuitor al defunctului	234
3.3. Rezerva descendenților defunctului	238
3.4. Rezerva ascendenților privilegiați ai defunctului	240
§4. Calculul rezervei succesorale și al cotității disponibile	241
4.1. Determinarea activului brut al moștenirii	242
4.2. Stabilirea activului net al moștenirii	244
4.3. Reunirea fictivă a valorii donațiilor făcute de către defunct	246
§5. Reducțiunea liberalităților excesive	249
5.1. Noțiune și reglementare legală	249
5.2. Persoanele care o pot invoca	250
5.3. Ordinea reducățiunii	251
5.4. Căile procedurale de exercitare a dreptului la reducățiune	253
5.5. Efecte	255
5.6. Reducățiunea unor liberalități speciale	257
Secțiunea a 5-a. Raportul donațiilor	260
§1. Noțiunea raportului donațiilor și reglementarea legală a acestuia	260

§2. Domeniul de aplicare a raportului.....	261
§3. Delimitarea raportului donațiilor de instituțiile juridice asemănătoare	262
§4. Condițiile raportului donațiilor	263
§5. Persoanele care pot cere raportul donațiilor.....	265
§6. Donațiile care sunt supuse raportului.....	266
§7. Donațiile care nu sunt supuse raportului.....	267
§8. Efectele scutirii de raport.....	268
§9. Modalitățile de realizare a raportului donațiilor	268
§10. Căile procedurale de realizare a raportului	271
§11. Evaluarea bunului în cazul raportului prin echivalent	272
Secțiunea a 6-a. Raportul datoriilor	273
§1. Noțiunea raportului datoriilor și reglementarea legală a acestuia	273
§2. Condițiile și efectele raportului datoriilor.....	274
2.1. Condițiile raportului datoriilor.....	274
2.2. Efectele raportului datoriilor.....	275
§3. Natura juridică a raportului datoriilor	275
Secțiunea a 7-a. Imputarea liberalităților și cumulul rezervei succesorală cu cotitatea disponibilă.....	276

Titlul IV. Transmisiunea moștenirii..... 279

Capitolul I. Dreptul de opțiune succesorală 279

Secțiunea 1. Considerații generale privind dreptul de opțiune succesorală	279
§1. Noțiunea, reglementarea legală, accepțiunile și laturile (variantele) opțiunii succesorală	279
§2. Subiectele dreptului de opțiune succesorală	281
§3. Noțiunea de succesibil și relația opțiunii succesorală cu transmisiunea succesorală.....	282
§4. Vocația multiplă la moștenire și dreptul de opțiune succesorală	283
§5. Retransmiterea dreptului de opțiune succesorală.....	286
5.1. Noțiune	286
5.2. Retransmiterea dreptului de opțiune succesorală în reglementarea Codului civil din 1864	288
5.3. Retransmiterea dreptului de opțiune succesorală în reglementarea actualului Cod civil	290
5.4. Delimitarea retransmiterii dreptului de opțiune succesorală de instituții juridice cu fizionomii apropiate.....	293
§6. Caracterile juridice ale actului de opțiune succesorală.....	293
§7. Condițiile de validitate ale actului de opțiune succesorală	297
7.1. Capacitatea cerută pentru exercitarea dreptului de opțiune succesorală	298
7.2. Consimțământul neviciat	300
7.3. Obiectul actului de opțiune succesorală.....	300
7.4. Cauza actului de opțiune succesorală	300
7.5. Forma actului de opțiune succesorală.....	300

7.6. Sancțiunea nerespectării condițiilor de validitate ale actului de opțiune succesorală.....	301
§8. Exercițarea dreptului de opțiune succesorală.....	302
8.1. Termenul de opțiune succesorală.....	302
8.2. Natura juridică a termenului de opțiune succesorală.....	303
8.3. Domeniul de aplicare a termenului de opțiune succesorală.....	304
8.4. Începutul termenului de opțiune succesorală.....	305
8.5. Suspendarea și repunerea în termenul de opțiune succesorală.....	306
8.6. Prorogarea termenului de opțiune succesorală.....	309
8.7. Reducerea termenului de opțiune succesorală.....	309
8.8. Efectele împlinirii termenului de opțiune succesorală.....	309
Secțiunea a 2-a. Acceptarea moștenirii.....	310
§1. Noțiunea și reglementarea legală a acceptării moștenirii.....	310
§2. Felurile acceptării moștenirii.....	311
2.1. Aspecte particulare ale acceptării voluntare a moștenirii.....	311
2.1.1. Acceptarea voluntară expresă a moștenirii.....	311
2.1.2. Acceptarea voluntară tacită a moștenirii.....	312
2.2. Particularități ale acceptării forțate a moștenirii.....	314
2.2.1. Noțiunea acceptării forțate a moștenirii, reglementarea legală și natura ei juridică.....	314
2.2.2. Condițiile acceptării forțate a moștenirii.....	315
2.3. Efectele acceptării moștenirii.....	319
2.3.1. Efectele generale ale acceptării moștenirii.....	319
2.3.2. Efectele speciale ale acceptării moștenirii.....	321
2.4. Întocmirea inventarului și luarea măsurilor speciale de conservare a bunurilor succesoriale.....	322
2.4.1. Întocmirea inventarului bunurilor succesoriale.....	322
2.4.2. Măsurile speciale de conservare a bunurilor succesoriale.....	323
Secțiunea a 3-a. Renunțarea la moștenire.....	324
§1. Noțiunea renunțării la moștenire și reglementarea legală a acesteia.....	324
§2. Condițiile de validitate ale renunțării la moștenire.....	325
2.1. Condiții speciale de fond.....	325
2.2. Condiții de formă.....	327
2.3. Nulitatea declarației de renunțare la moștenire.....	328
§3. Efectele renunțării la moștenire.....	328
§4. Revocarea renunțării la moștenire.....	329
4.1. Noțiunea, reglementarea legală și condițiile revocării renunțării la moștenire.....	329
4.2. Efectele revocării renunțării la moștenire.....	330
Capitolul II. Transmisiunea activului și pasivului moștenirii.....	332
Secțiunea 1. Obiectul transmisiunii.....	332
§1. Activul moștenirii.....	332
§2. Pasivul moștenirii.....	333
§3. Transmisiunea activului moștenirii.....	334
§4. Transmisiunea pasivului moștenirii.....	335

4.1. Categoriile de moștenitori care suportă pasivul moștenirii	335
4.2. Principiul divizării de drept a pasivului moștenirii	336
4.3. Excepțiile pe care le comportă principiul divizării de drept a pasivului moștenirii	338
4.4. Situația creditorilor personali ai moștenitorilor	339
4.5. Regresul între moștenitori. Insolvabilitatea unuia dintre moștenitori	340
Capitolul III. Sezina.....	341
Secțiunea 1. Noțiunea de sezină și reglementarea legală a acesteia	341
Secțiunea a 2-a. Moștenitorii sezinari.....	342
Secțiunea a 3-a. Efectele sezinei.....	343
Secțiunea a 4-a. Dobândirea sezinei de către moștenitorii nesezinari	344
§1. Considerații generale privind dobândirea sezinei de către moștenitorii nesezinari.....	344
§2. Dobândirea sezinei moștenirii de către legatari	344
§3. Dreptul de preferință al creditorilor moștenirii față de legatari	346
Capitolul IV. Petiția de ereditate.....	347
Secțiunea 1. Noțiunea și reglementarea legală a petiției de ereditate	347
Secțiunea a 2-a. Persoanele care pot obține recunoașterea calității de moștenitor	348
Secțiunea a 3-a. Delimitarea petiției de ereditate de alte acțiuni civile asemănătoare	348
Secțiunea a 4-a. Caracterele juridice ale petiției de ereditate.....	349
Secțiunea a 5-a. Dovada calității de moștenitor în cadrul petiției de ereditate	350
§1. Considerații generale privind dovada calității de moștenitor.....	350
§2. Dovada calității de moștenitor prin certificatul de moștenitor.....	351
2.1. Considerații generale privind certificatul de moștenitor.....	351
2.2. Funcțiile certificatului de moștenitor.....	352
2.3. Natura juridică și puterea doveditoare a certificatului de moștenitor	353
2.3.1. Considerații generale.....	353
2.3.2. Natura juridică a certificatului de moștenitor	354
2.3.3. Forța probantă a certificatului de moștenitor.....	355
§3. Certificatul european de moștenitor	356
3.1. Aspecte generale.....	356
3.2. Conținut	357
3.3. Efecte.....	358
3.4. Precizări finale.....	358
§4. Dovada calității de moștenitor prin alte mijloace de probă.....	358
§5. Certificatul succesoral de lichidare	359
§6. Efectele petiției de ereditate.....	361

Titlul V. Indiviziunea și împărțea moștenirii	364
Capitolul I. Indiviziunea succesorală	364
Secțiunea 1. Noțiunea, reglementarea legală și caracteristicile indiviziunii succesorale	364
Secțiunea a 2-a. Regimul juridic aplicabil indiviziunii succesorale	365
Secțiunea a 3-a. Imprescriptibilitatea dreptului de a cere ieșirea din indiviziune	367
Capitolul II. Partajul succesoral.....	370
Secțiunea 1. Noțiunea și reglementarea legală a partajului succesoral.....	370
Secțiunea a 2-a. Condițiile generale de fond ale partajului succesoral	371
§1. Persoanele care pot cere partajul moștenirii	371
§2. Capacitatea necesară pentru a cere și participa la partajul moștenirii	371
§3. Obiectul partajului succesoral.....	372
§4. Formele partajului succesoral	374
4.1. Partajul prin bună învoială.....	374
4.2. Partajul pe cale judecătorească	376
4.2.1. Cazuri de partaj pe cale judecătorească.....	376
4.2.2. Modalitățile de realizare a partajului pe cale judecătorească.....	377
§5. Efectele partajului succesoral	380
5.1. Efectul constitutiv al partajului.....	380
5.2. Consecințele efectului constitutiv al partajului.....	381
§6. Obligația de garanție între copărtași	381
§7. Desființarea partajului succesoral	382
§8. Drepturile creditorilor cu privire la partajul succesoral	383
Capitolul III. Partajul de ascendent.....	385
Secțiunea 1. Noțiunea partajului de ascendent.....	385
Secțiunea a 2-a. Condițiile partajului de ascendent	385
§1. Considerații generale privind condițiile partajului de ascendent	385
§2. Persoanele care pot realiza partajul de ascendent	386
§3. Persoanele între care se poate realiza partajul de ascendent	386
§4. Obiectul partajului de ascendent.....	387
§5. Modul de efectuare a partajului	388
Secțiunea a 3-a. Efectele partajului de ascendent	389
§1. Efectele partajului realizat prin donație	389
§2. Efectele partajului realizat prin testament.....	390
Secțiunea a 4-a. Cauzele de ineficacitate a partajului de ascendent	391
Bibliografie	393